

HET WOORD VAN DE WEEK

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

20e jaargang nr. 18/19

1/8 mei 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,50 per jaar
voor België f 6,50
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Wat betekent voor mij het humanisme?

Tijdens mijn studententijd had ik er behoefte aan mij te verdiepen in de vraagstukken die rechtstreeks verband houden met de zin van het menselijk bestaan. Naast de rechtenstudie, waarvoor ik had gekozen ter voorbereiding van mijn intrede in de maatschappij, dook ik in boeken, die mij wegwijs zouden kunnen maken op filosofisch terrein. Bij deze verkenning werd ik al spoedig geboeid door de werken van prof. Heymans. Zijn inleiding tot de metaphysica werd voor mij het plechtanker bij mijn beoordeling van de wereld waarin wij leven. Via het psychisch monisme bekende ik mij tot een pantheistische wereld- en levensbeschouwing. Het „wolle objectiv” uit Heymans ethiek bepaalde mijn norm voor het levensgedrag.

Tijdens de bezetting ontwaakte mijn politieke belangstelling, waarbij ik het personalistisch socialisme ging ervaren als een maatschappijbeschouwing die in de lijn van mijn verworven levensbeschouwing lag. Ik nam een actief aandeel in de Nederlandse Volksbeweging, maar ontdekte al spoedig dat de stem van de overtuigde humanist nog onvoldoende waardering ondervond bij de personalisten, die zich op basis van een christelijke levensbeschouwing stelden.

Toen dan ook na de oorlog het Humanistisch Verbond zich presenteerde als een bundeling voor al diegenen, die bewust hadden gekozen voor het humanisme, was ik er als de kippen bij om daaraan mee te doen. Vooral om daardoor mee uitdrukking te geven aan het feit dat in de kring van buitenkerkelijken niet de afwijzing van het christendom alleen, maar ook de positieve beleving van het mens-zijn in deze wereld uitgaande van objectieve menselijke normen op de voorgrond treedt. Daarom is voor mij het Humanistisch Verbond van wezenlijk belang, hoe moeilijk het ook valt de zin van

zijn bestaan duidelijk te maken aan de brede massa van buitenkerkelijken. Juist in dat opzicht valt er veel werk te verzetten.

Ik heb dan ook niet gearzeld het initiatief te nemen tot oprichting van een Schiedamse afdeling van het Humanistisch Verbond vrijwel onmiddellijk nadat het Verbond zich had gepresenteerd als landelijke organisatie. Na enige tijd heb ik mijn bestuursfunctie (voorzitterschap) weer moeten opgeven, omdat het politieke werk mij steeds meer in beslag ging nemen en ik bewust voor een politieke carrière had gekozen. Niettemin blijf ik de activiteiten van ons Verbond met meer dan gewone belangstelling volgen, omdat ik nog steeds van mening ben, dat alleen door georganiseerd optreden de humanistische levensbeschouwing in onze volle gemeenschap de plaats kan krijgen en behouden waarop zij als gelijkgerechtigde partner recht heeft. Ook als voorzitter van de Humanistische Werkgemeenschap in de Partij van de Arbeid hoop ik bij herhaling in de gelegenheid te zijn op het grote belang van deze gelijkberechtiging de aandacht te vestigen.

personalia

Hendrik Barend Engelsman, geboren 9 december 1914 te Batavia. Zeer jong gerepatrieerd en in Rotterdam school gegaan. Na eindexamen 5-j. H.B.S.-B staatsexamen en doctoraal Ned. Recht aan de Leidse Universiteit. Ambtelijke loopbaan bij het Ministerie van Economische Zaken, laatstelijk als hoofdadministrateur belast met de leiding van een Hoofdafdeling. Door verkiezing in de Tweede Kamer in september 1962 van rechtswege op non-actief. Bij de verkiezingen in 1967 geen kandidaat meer in verband met de aanvaarding van de functie van geconiteerde bij Rijnmond, die ik dus momenteel vervul. Daarnaast lid van Provinciale Staten van Zuid Holland.

Gehuwd en vader van vijf kinderen. Doe nog wat aan tennissen en schaken. Mijn echte hobby is filatelie.

Waarom werd ik gevraagd?

De mijnheer die opbelde, legde vriendelijk uit, dat hij mij wilde vragen lid te worden van een of ander bestuur, waarin hij zitting had. „Want ziet U”, zei hij, „we vormen tot nu toe eigenlijk zo'n mannengezelschap. We meenden, dat het hoog tijd werd, dat er een vrouw bij kwam en daarom...”. Het was duidelijk. Daarom werd ik gevraagd: omdat ik een vrouw was.

Het was niet de eerste keer, dat iets dergelijks gebeurde. Maar m'n reactie was niet erg vriendelijk. Zijn vraag maakte me kriebelig. Per slot bestaat de helft van de bevolking uit vrouwen — hij had net zo goed ieder ander van de 6 miljoen Nederlandse vrouwen kunnen vragen. Waarom vroeg hij mij?

Waarschijnlijk was de lichte geprikkeldheid door de telefoon te merken, want haastig vulde mijn verzoeker aan: „Maar natuurlijk vragen wij u vooral als deskundige op dat en dat gebied”.

Later merkte ik aan mezelf, dat de vraag of ik al dan niet bestuurslid wilde worden, pas het overdenken waard was geworden, toen de verzoeker een beroep deed op m'n mogelijk aanwezige vakkennis.

Dat is grappig en het leidt tot nadenken.

We worden allemaal wel eens uitgenodigd voor iets: voor een feest, voor een bespreking, om lid te worden van een vereniging, om mee te denken in een commissie, voor een vakantie, een etentje en voor eindeloos veel andere dingen.

Als we nog heel jong zijn en vol verlangen alles te leren kennen en alles te willen aanvaarden, zeggen we, — misschien —, op alle vragen „ja, graag!” Maar de eerste hevige dorst om vooral méé te doen, is meestal snel voorbij. En als we dan, later, gevraagd worden voor iets, zullen we toch vrijwel altijd in ons zelf denken: Waarom vroegen ze mij? Wat denken ze in mij of door mij te vinden of te krijgen?

Soms stellen we de vraag hardop, „Waarom vraagt u mij?” En dan is het wat ontnuchterend als het antwoord luidt: „Nu ja, we dachten, er moet eens een vrouw bij!”

Eén van de belangrijkste vragen die een mens

gesteld kunnen worden is, „Wil je met me trouwen?” Stel je voor dat bij de weervraag „Waarom met mij?”, het antwoord komt, „Omdat je een vrouw bent!”. Een mager antwoord, vindt u niet? We willen heel iets anders horen: b.v. „Ik wil met je trouwen omdat ik van je houd, of omdat je lief bent, of omdat je altijd vrolijk bent of omdat je op een heel speciale manier betrouwbaar bent of...” vult u maar in. We willen niet gevraagd worden alleen maar omdat we een vrouw (of een man) zijn. Evenmin omdat we blauwe ogen hebben, of omdat we uit Zeeland komen... Dat is allemaal te weinig essentieel, te toevallig en te bijkomstig, dat spreekt ons niet aan in ons mens-zijn.

Ik ben persoonlijk diep dankbaar, geen filmster te zijn en b.v. niet geboren te zijn, — het is een mal voorbeeld —, als prinses. Noch de ster, noch de prinses zullen ooit in hun leven er zeker van kunnen zijn, dat ze gevraagd worden om der wille van hen zelf, of het nu gaat om het uitspreken van een rede of het verrichten van een opening.

Zij worden gevraagd als trekpleister, blikvanger, decoratie of als interessant object. Dat is in dubbele betekenis „onmenselijk”. Men zou met evenveel succes een curieus voorwerp voor hetzelfde doel kunnen gebruiken, een ding, of een zeldzaam dier.

„Waarom heeft u mij gevraagd?” We willen ho-

GESCHIEDENIS VAN HET HUMANISME IN NEDERLAND

van dr. A. L. Constandse

Verkoopprijs: f 8,90. Te bestellen bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht door storting of overschrijving op postrekening no. 30 49 60, met vermelding van de titel van het boek.

Televisie-uitzending van het Humanistisch Verbond

dinsdag 16 mei 1967 van 22.30 tot 22.45 uur op Nederland I

ZORG OM DE MENS

Verschillen en overeenkomsten tussen maatschappelijk werk en geestelijke verzorging worden besproken door de heren J. Maasdam, directeur van de Vereniging v. Maatschappelijk Werk „Humanitas”, afd. Amsterdam en J. Pasman, directeur van het Humanistisch Verbond.

Regie: Joes Odufré.

ren: „Omdat u een grote ervaring meebrengt, of omdat u de naam hebt een prima voorzitter te zijn”, of zo iets. Met aftrek van het tikje ijdelheid, dat er nu eenmaal ook een rol bij speelt kunnen we het zo formuleren: we willen gevraagd worden als „mens”, op grond van bepaalde menselijke eigenschappen, die ook in onze ogen waardevol zijn. Wanneer men een beroep doet op de mens in ons, zijn wij bereid ons in te zetten.

Op het onlangs gehouden kongres van het Humanistisch Verbond is lang gediskussieerd over de eigen identiteit van de humanist. In welk opzicht zijn wij herkenbaar voor onszelf en voor de andersdenkenden? Het is interessant waar te nemen, dat andere groepen in onze maatschappij, — ik denk met name aan de katholieken in Nederland —, evenzeer bezig gehouden worden door vragen naar de eigen herkenbaarheid, de typisch eigen aard.

Hoe belangrijk het ook is, een dergelijke vraag naar de image, in eigen kring te bespreken, m.i. ontdekt men de identiteit eerst werkelijk in de ontmoeting en het gesprek met de andersdenkende.

Daarom is het bijzonder verheugend, dat het aantal commissies en bijeenkomsten, waar dit soort ontmoetingen tussen de verschillende levensbeschouwingen plaatsvindt, steeds toenemen; denkt u maar aan de besprekingen en conferenties over onderwerpen als echtscheiding en sexualiteit.

Waarom werd ik gevraagd? Op dit moment ben ik geneigd te menen, dat het een bevredigend antwoord zou zijn, wanneer gezegd wordt: „We vragen u, omdat wij behoren tot die en die groep en omdat u een humanist bent. Misschien kunnen we door u iets meer leren begrijpen, wat de buitenkerkelijken in ons land beweegt”. Een zodanige vraag houdt niet alleen een appel in op ons mens-zijn, maar tegelijk ook een uitdaging. Als op die manier een beroep wordt gedaan en op de mens in mij en op m'n levensbeschouwing en m'n vermogen duidelijk te maken wat dat betekent, zal ik blij zijn met het feit, dat ik werd gevraagd.

M. Rood-de Boer

**lijst van
boeken
en
brochures**

verrijgbaar bij
**humanistisch
verbond**
oudegracht 152
utrecht
telefoon 030-10163
postgiro 30.49.60

Op aanvraag gratis verkrijgbaar
Postbus 114 — Utrecht

DE VRIJHEID VAN DE FILOSOFIE EN DE GEBONDENHEID VAN DE FILOSOF

Rede uitgesproken door prof. dr. W. van Dooren bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de wijsbegeerte aan de Technische Hogeschool te Delft.

Te bestellen door storting of overschrijving van f 2,25 op postrekening 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht.

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

een humanistisch manifest

Regelmatig wordt ons gevraagd wat het Humanistisch Verbond wil bereiken en wat daarbij het uitgangspunt is.

Wij zenden dan meestal enkele kleine brochures waarbij beginsel en doel nader wordt omschreven. Ook internationaal kwam deze vraag voor en daarom is er een manifest opgesteld, dat door alle humanistische organisaties, aangesloten bij de International Humanist and Ethical Union (Internationale Humanistisch en Etische Unie) is aanvaard. Het oorspronkelijke stuk is in het Engels gesteld. Wij geven u een Nederlandse vertaling, die n.o.m. een goede weergave is van de Engelse tekst.

Humanisme is een samenhangend antwoord op de wereld van diegenen die menen dat de mens op zichzelf is aangewezen. Het verwerpt absolute waarheden en kan niet wezenlijk weergegeven worden door een opsomming van uitspraken. De uitspraken die volgen moeten dan ook eerder verstaan worden als aanduidingen van wat het Humanisme bedoelt, dan als een verklaring van wat Humanisme is.

1. Humanisme drukt een levensovertuiging uit; het is aanvaarding van verantwoordelijkheid voor het menselijk leven in de wereld.
2. Het vertegenwoordigt een manier van leven waarbij men zich beroept op menselijke vermogens en natuurlijke en maatschappelijke mogelijkheden.
3. Humanistische moraal begint met de erkenning van de onderlinge afhankelijkheid der

mensen en de noodzaak van wederzijdse eerbiediging.

4. Humanisme roept op tot een zinvol bestaan dat de moeite waard gemaakt wordt door menselijke toewijding en aanvaarding van het mens zijn als grondslag voor levensvreugde en levensvervulling.
5. De mens wordt pas menselijk in de gemeenschap; de gemeenschap dient voorwaarden te scheppen voor een zo volledig mogelijke ontplooiing van ieder mens.
6. De menselijke ontplooiing vereist een voortdurende verbetering van de voorwaarden voor vrij onderzoek en een open samenleving.
7. Wetenschappelijke kennis, in steeds toenemende mate verkregen en toegepast, is de betrouwbaarste weg naar vergroting van welvaren.
8. Menselijke vooruitgang is vooruitgang in vrijheid van keuze; menselijke rechtvaardigheid is de voortgaande verwerkelijking van gelijkgerechtigheid.
9. Rechtvaardigheid sluit macht niet uit, maar het enig wenselijke gebruik van macht is ter vermindering van machtsmisbruik.
10. Humanisme erkent de eenheid der mensheid en een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van alle mensen voor alle mensen.

Natuurlijk bewaart u de radiolezingen

Om u het bewaren mogelijk te maken en het herlezen van de radiolezingen tot een genoegen te maken, is er een handig verzamelbandje te verkrijgen. Aan dit linnen bandje, dat voorzien is van een gouden opdruk, zult u veel plezier beleven.

De prijs bedraagt f 2,25. U kunt het bestellen door storting of overschrijving op postrekening no. 58 t.n.v. de Humanistische Luisterkring, Utrecht.

Beeld of karikatuur?

De opvatting, dat wij leven in een tijd van grote en snelle veranderingen, is zeer algemeen. Dat is belangrijk. Maar soms is het, alsof de schrijvers en de sprekers het niet wagen, zich in het openbaar te uiten, als ze niet zeggen, dat alles-en-nog-wat veranderd is, en zelfs totaal veranderd. „Voor mij staat vast”, aldus mevrouw M. Rood-de Boer in een Woord van de Week van 9 januari 1967, „dat al die nieuwe profileringen... tot een geheel nieuw mensbeeld hebben geleid”.

Ik dacht, dat te midden van het vele, dat inderdaad verandert, de mens een van de meest constante grootheden is. Adam is nog altijd de oude Adam. De grote schrijvers en mensenkenners hebben de aangeboren karakters der mensen altijd als in hoge mate onveranderlijk beschouwd, al zullen door opvoeding en omstandigheden daarin veranderingen kunnen ontstaan, of beter gezegd: al zullen door opvoeding nieuwe gedragingen tot ontwikkeling kunnen worden gebracht.

Mevrouw Rood-de Boer meent, dat men zou kunnen spreken van „een geheel nieuw mensbeeld”. Dat is niet gering! Ziehier welke „voornamelijk karakteristiek” van het verschil tussen de oude en de nieuwe mens zij ziet.

„Tot voor kort was het voor vele mensen nog gebruikelijk om, in grote moeilijkheden, de ogen vroom naar boven op te slaan, naar de hemel. Thans zijn, bij een niet onaanzienlijk aantal mensen de ogen gericht op de anderen, de medemens om hen heen”.

Ik heb in mijn lange leven dikwijls biddende mensen gezien, in de kerk, aan de dis, bij een geopend graf. Maar ik kan verklaren, dat ik daarbij nooit ten hemel opgeslagen ogen heb gezien. Wel gesloten of neergeslagen ogen. Die vroom naar boven opgeslagen ogen heb ik alleen wel eens op lelijke, slechte plaatjes gezien, maar nooit in de werkelijkheid. De ten hemel opgeslagen ogen zijn een karikatuur van de oude mens. Het kan nooit in het belang van het humanisme zijn, zulke karikaturen van „de oude mens” te geven.

Mevrouw Rood-de Boer besluit de hierboven aangehaalde passage aldus: „Wij hebben geleerd, dat een opwaarts gerichte blik geen hulp verschaft. Dat de enige steun waar men werkelijk op kan rekenen, misschien komt van de medemens, en vooral uit onszelf”.

Vooraf uit onszelf. Deze woorden zijn belangrijk, belangrijk genoeg om hierbij het volgende op te merken.

De oude, gelovige mens heeft telkens steun gevonden in en door zijn gebed. Dat dit gericht was tot zijn God, is begrijpelijk. Wat de ernstige meditatie is voor de Boeddhist, kan het ernstige gebed zijn voor de Godgelovige: een krachtige concentratie van verstand en gevoel en wil, kortom van de geest, op één punt, één gedachte, één voorstelling, één idee, met buitensluiting van alle storende andere gedachten en beelden. Een moeilijke opgave, maar buitengewoon belangrijk voor de ontwikkeling van de geestelijke krachten van de mens. De oude gelovigen hebben deze geestelijke oefening althans kunnen beoefenen in het gebed. Ze zijn een belangrijk, misschien het belangrijkste onderdeel van de vorming van de Jezuïet. Wij westerlingen zijn geneigd, deze vorming van de geestelijke mens te verwaarlozen, tot schade voor onze geestelijke gezondheid en kracht. Het gebed kan alleen verwacht worden van de gelovige, maar meditatie kan beoefend

worden door iedereen, gelovige en ongelovige, Mevrouw Rood-de Boer zegt tenslotte: „Ogen, die gericht zijn op, en bewogenheid met de medemens zijn kenmerkend voor het moderne mensbeeld... Bent U niet met me eens, dat het eveneens kenmerkend is voor de mens van nu, dat hij actief is in allerhande zaken, waarvoor hij zich vroeger niet inspande en nauwelijks interesseerde?”

Ook hier wordt het gesuggereerde verschil tussen de nieuwe en de oude mens véél te kras geponeerd, ten nadele van de oude. Het is natuurlijk waar, dat de enorme verruiming der communicatiemiddelen, in het bijzonder radio en televisie, de massa's veel meer a.h.w. in onmiddellijke aanraking hebben gebracht met het gebeuren in de wereld, en even waar is het, dat daardoor de reacties op dat gebeuren de tendentie zullen hebben groter en talrijker te zijn. Zonder dat dit behoeft te betekenen, dat de mensen veranderd zouden zijn. De reacties op de Dreyfusaffaire bijv. waren in ruime kring zeer groot. Het medeleven met de Boeren tijdens de oorlog in Zuid-Afrika was intens en uitte zich in allerlei activiteiten. Toen het in Engeland bekend werd, dat er in de concentratiekampen een abnormaal grote kindersterfte heerste, gaf dat aanleiding niet alleen tot verontwaardiging bij het publiek, maar organiseerden de Britse vrouwen hulpverlening op grote schaal. Nooit mag men vergeten, dat missie en zending al lang hulpverlening op grote schaal hebben toegepast, waarbij dikwijls met bewonderenswaardige zelfverloochening de eigen persoon werd ingezet. Dat daarbij ook, en misschien in de eerste plaats, aan het „zieleheil” van de geholpenen werd gedacht, doet niets af aan het feit van de activiteit.

„De moderne mens is bewogen met het lot van anderen en hij is bereid activiteit te ontplooiën om zijn bewogenheid gestalte te geven”, zegt mevrouw Rood-de Boer.

Dat was ook, in duizenden gevallen de oude mens!

G. Gonggrijp

DE BUITENWERK COMMISSIE

Voor 1967 staan een aantal nieuwe activiteiten op het programma.

A. Kinder- en jongerenkampen.

1. Voor 10—12 jarigen een week naar een vast kamp.
2. Voor 13—15 jarigen, 2 12 daagse tentenkampen op Texel. Van begin juli tot half augustus.
3. Voor 16—18 jarigen, 2 trektochten. Een naar Engeland en een naar Noord-Frankrijk.

U kunt zich schriftelijk wenden tot mej. O. Verwaal, Kastelenplantsoen 58, Utrecht.

De
straat-
lantarens

De straatlantarens branden weer. Wij dolen
Niet langer door een uitgebluste stad.
Niet langer zoeken tasten we ons een pad,
Voor onzen voet in duisternis verscholen.

Wij zijn weer in de wereld, ook bij avond
En ook bij nacht. Het leven zet zich voort,
En de gemeenzaamheid blijft ongestoord
Met alles, wat bij daglicht ons zoo na stond.

Maar daardoor onderscheiden wij de lichten
Uit ondoorgrondelijker diepten niet.
Voor onze nachtelijke vergezichten
Ruilden wij in, wat de bijziende ziet.

Vaarwel, Orion en Dioscuren,
En Aldebaran, en het samenspel
Der Zeven Zusters, en de verre vuren
Van Sirius en Procyon, vaarwel!

En gij, die aan den hemel om zien waren,
Geen weet hoe lang reeds en naar wat op zoek,
En die, naar desgeloovigen verklaren,
De toekomst uitschrijft in een open boek,

En gij ook, Aarde en uw bedwelmde steden,
In den ontzaglijk wijden nacht verdroomd,
Van stilte alleen en eenzaamheid doorschreden,
En enkel door het matelooze omzoomd,

Met uw geboomte tegen klare luchten
En het onpeilbaar water van de gracht,
Waarover zooveel jammer kwam te zuchten,
Uit zooveel leed verlossing werd gewacht,

En gij vaarwel ook, trouw en trots en vreugde
Van zich te geven voor een heilig goed,
Alles, wat ons bij donker nog heugde,
Maar wat bij licht er zoo niet meer toe doet.

Wij leven immers weer? Wij hebben te eten,
Wij doen weer aan vermaak en aan verkeer.
Wat zouden wij dan van den nacht nog weten?
Vaarwel! De straatlantarens branden weer.

Jan Prins

(Uit: Dichters van deze tijd)

uitzendingen van het humanistisch verbond

maandag 8 mei 19.40 uur: M. Rood-de Boer: „Waarom werd ik gevraagd?” (Hilv. II)

vrijdag 12 mei 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. I)

maandag 15 mei 19.40 uur: H. J. J. Lips: „Gezin en Maatschappij” (Hilv. II)

vrijdag 19 mei 22.25 uur: Kort kommentaar (Hilv. I)

Kort kommentaar

Uitzending op vrijdag 28 april 1967.

„de nieuwe katechismus” en het humanisme.

Twee weken geleden werd door het Humanistisch Verbond een congres gehouden, waarin onder andere getracht is de vraag naar de herkenbaarheid van de humanist te beantwoorden. In kleine discussiegroepen en in een voltallige zitting met een forum is voortdurend getracht door te dringen tot datgene wat de eigen identiteit, het gezicht van de humanist uitmaakt. Het zal u niet verbazen dat de discussies niet geleid hebben tot een glasheldere aftekening: „Ziet, dít, zó is de humanist”.

Nu kan met betrekking tot de herkenbaarheid van de humanist worden gesteld, dat niet alleen humanisten met elkaar geboid pogen vast te stellen, wat hen typisch onderscheidt van degenen, die een andere levensbeschouwelijke richting zijn toegedaan. Ook de buitenwereld, de anderen zijn in groeiende mate geïnteresseerd in de „eigen-aard” van de humanist. Hoevele malen worden niet humanisten gevraagd mee te denken en mee te praten in groepen van andersdenkenden, juist omdat men een eigen inbreng van hen verwacht.

In het vorige jaar is „De nieuwe katechismus” verschenen, een geloofsverklaring voor volwassenen, samengesteld in opdracht van de bisschoppen van Nederland door het hoger katechetisch instituut in Nijmegen. Het is verheugend, dat in deze nieuwe katechismus bij de geestesstromingen, die voor de huidige mensheid belangrijk zijn, ook het humanisme is genoemd. Het is alleen wat jammer, dat de samenstellers misschien toch niet helemaal onderkend hebben, wat humanisme is en waaruit de eigen aard van de humanist bestaat. Overal waar de nieuwe katechismus spreekt van humanisme, wordt dat humanisme gekoppeld aan het marxisme. In deze nieuwe geloofsverklaring zijn humanisme en marxisme als het ware tweelingbroertjes.

Dit is een benaderingsmethode van de buitenkerkelijkheid, die men meer aantreft in katholieke kring, ook buiten de grenzen van Nederland. Zo herinneren we ons dat bij voorbeeld in Oostenrijk, in gesprekken over deze zaken, men de bevolking in twee delen placht te splitsen. Men was „schwarz oder rot”, zwart of rood. „Schwarz” wilde zeggen katholiek en dus op het politieke vlak behoudend; „rot” betekende: geen-godsdienst-belijdend en dus socialistisch. Tegen een dergelijk simplistisch in-deel-systeem kijkt een Hollander wat vreemd aan.

Met evenveel bevreemding lezen we in de nieuwe katechismus, dat „marxisme een bepaalde vorm van westers humanisme” is. Hier worden toch een paar zaken, die veel fijner onderscheiden kunnen en dienen te worden, op één grote hoop gegooid. Het marxisme is een politiek-economisch systeem; misschien kan men stellen dat het een wereldbeschouwing is, maar het politieke element is verre overheersend.

Humanisme daarentegen is geen politieke stroming; het is een levensbeschouwing.

Het is spijtig, dat bij alle begrip dat de samenstellers van de nieuwe katechismus tonen voor buiten-christelijke groeperingen, zij zich, voor wat het humanisme betreft, toch niet hebben kunnen onttrekken aan de oude, in hun kring vertrouwde, schwarz-oder-rot-theorie.

Een katholieke kennis verzekerde ons dat in de nieuwe katechismus geen eeuwige waarden zijn neergelegd en dat zijns inziens over vijf jaar het hele boek herschreven zal moeten worden. Naar we hopen zullen in die toekomstige, nog nieuwere katechismus de humanist en het humanisme wat genuanceerder beschreven worden dan nu is gebeurd. Maar dat kan alleen als wij zelf zijn voortgegaan te zoeken naar datgene, wat ons als humanisten werkelijk herkenbaar maakt.

M. Rood-de Boer

2 uitzendingen per week

elke maandagavond van 19.40—19.50 uur de rubriek Geestelijk Leven. (Hilversum II)

elke vrijdagavond van 22.25—22.30 uur de rubriek Kort kommentaar. (Hilversum I)

HUMANISTISCHE STICHTING

SOCRATES

OUDEGRACHT 152 - UTRECHT

Voorjaarsconferentie

De humanistische stichting SOCRATES organiseert op zondag 21 mei a.s. in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort haar voorjaarsconferentie, getiteld:

DE AANSTOOTGEVERS

Over het mensbeeld in de moderne literatuur zal worden gesproken door enige leden van de gelijknamige Socrates-commissie, en door enkele lezers

De conferentie staat onder voorzitterschap van prof. dr. J. C. Brandt Corstius.

Nadere inlichtingen worden u gaarne verstrekt door het secretariaat van de stichting: postbus 114, Utrecht, telefoon (030) 24641.

Wanneer, zo heb ik mij afgevraagd, wordt iemand eigenlijk oud? Ziedaar een probleempje, dat ik zonder toorn of naijver kan beschouwen. Ik ben wat de vaklieden noemen het senium reeds binnengetreden en de gerontologen zien in mij een begerenswaardige prooi. De klemmende vraag is echter: Wanneer is het begonnen? Wanneer is het geweest, dat ik ongemerkt het hoogtepunt heb overschreden en zachtken bergafwaarts ben gegaan?

Lichamelijk verval is lang niet altijd een duidelijk criterium. Er zijn tal van kindertjes die reeds een bril dragen als zij nog volop bezig zijn lager onderwijs te genieten. Een mijner jonge vrienden kreeg op zijn achttiende jaar zijn eerste grijze haren. Een andere vriend had, achtentwintig jaar oud, reeds een duidelijke tonsuur zonder gewijd te zijn. Jongelieden met geruïneerde gebitten zijn er bij myriaden.

Toch is een schier onmerkbaar aftakeling van het vleselijk omhulsel wel een teken van de naderende ouderdom. Toen ik even over de veertig een partijtje voetbal had gespeeld, moest ik het mijzelf bekennen: Dit is afgelopen, goede vriend. Een week lang moest ik uiterst voorzichtig gaan zitten en ik liep als een hoofdcommies die een dossier gaat afleggen.

Enkele jaren daarna, ik herinner het mij heel helder, kreeg ik een nieuwe schok. Toen ik op een morgen bezig was mijn toilet te maken zag ik met verbazing, dat ik een heel eind in mijn haardos kon kijken. Tot dan had ik mij daarmee niet bezig gehouden. Ik had het als een vast gegeven beschouwd, dat ergens het voorhoofd ophield en de haargroei begon. Maar op die ochtend bleek, dat er een vloeiende overgang bezig was te ontstaan tussen de kale voorhoofdsvlakte en de bewassen schedel.

Het definitieve keerpunt in mijn leven kwam echter nog een paar jaar later. Om precies te zijn: in de autobus tussen Ede en Bennekom. De bus was zeer vol, maar welgemoed en zonder te weten wat mij boven het hoofd hing, stapte ik binnen en schuifelde naar achteren, zoals ieder burger behoort te doen. Terwijl ik bezig was mijn weg te zoeken sprong plotseling een beeldschone meisje van omstreeks twintig jaar overeind en bood mij haar zitplaats aan. Natuurlijk weigerde ik. Maar het feilloos gecomponeerde kind keek mij aan met de blik van een verpleegster in een bejaardenhuis. Het scheelde weinig of zij had mij onder de oksel gevat om mij vakkundig op de bank te vlijen. Het was een kwestie van ogenblikken, maar ik geraakte in een zodanige ontredde- ring, dat ik niet langer weerstand bood en, geheel in mijn oudemannenrol op een jichtige wijze ging zitten.

Tot Bennekom-kom had ik tijd mij te herstellen en te overwegen welke mijn houding diende te zijn. Ik zorgde er voor goed rechtop te zitten en keek met heldere blik in het rond. Toen bleek, dat wij, mijn kastanjebruine Venus en ik, er bij dezelfde halte uit moesten, heb ik mij een kleine wrakneming veroorloofd. Ik veerde overeind en was vóór haar aan de deur. Bij het uitstappen hielp ik haar galant. Met krachtige stap vervolgde ik mijn weg, opdat zij goed zou kunnen zien, dat zij mij had beledigd. Maar dit alles kon niet wegnemen, dat ik het nu zeker wist: Voor kastanjebruine en fraaie meisjes was ik een oud mannetje, dat hulpeloos door de bus liep te strompelen.

Als u de eigentijdse ontwikkeling enigszins bij-

houdt weet u, dat dit alweer geruime tijd geleden is. Tegenwoordig is het hoogst ongebruikelijk dat jonge mensen opstaan in autobussen. Als ik mij met vrouwelijke leeftijdgenoten laat vervoeren komt het menigmaal voor, dat gespierde knapen breeduit nederzitten, met belangstelling naar mijn reisgenoten opzien en dan nog eens behaag- lijk verschikken. Zulke kinderen moeten wel ont- stellend vermoeid zijn.

Ik weet dus precies wanneer mijn uiterlijk een bedaaide indruk op gevoelige zielen maakte. Maar veel belangrijker is het te weten wanneer men geestelijk begint af te remmen. En dat is ook veel moeilijker.

Niemand neemt graag van zichzelf aan dat hij begint te versuffen. Je mag eens wat vergeten, maar dat noemen wij dan verstrooidheid, een eigenschap die veeleer gconcentreerdheid moet heten en in het bijzonder aan hoogleraren en der- gelijke knapperds wordt toegeschreven.

Misschien is men op het keerpunt, als men zich niet meer voorneemt enkele opzienbarende da- den te verrichten. Maar een enkele keer, als het controlesysteem faalt, overkomt het me nog wel eens, dat ik stoutmoedige, ja wereldschokkende plannen koester, die de mensheid van groot nut zullen zijn.

Misschien ook moet men oud worden genoemd als de lust ontbreekt een antwoord te geven op de vele uitdagingen die gesteld worden. Er zijn ver- scheidene handschoenen die mij toegeworpen worden en die ik maar rustig laat liggen. En uiteraard wordt het aantal malen, dat ik zelf met handschoenen gooi, ook minder. Dit is een veeg tegen. Als de strijdust gaat ontbreken, begint men rijp te worden voor de ochtendwandeling der gepensioneerden.

Onmiskkenbaar als ouderdomsverschijnsel is ech- ter een zekere onwennigheid in het bewegen door de wereld van heden. Persoonlijk heb ik bij voor- beeld moeite met de rookbommen en de beat- festijnen. Als ik zie hoe een nieuwe generatie links en rechts met vuurwerk werpt, nu eens naar een agent van politie, dan weer naar een consulaat of ambassade, dan is het mij duidelijk, dat deze zeden de mijne niet zijn en ook niet meer zullen worden. En wanneer ik op het televisie- apparaat nu en dan meisjes zie wegdragen, wie het gezang van hun popsinger teveel is geworden dan verheug ik mij er in, dat dit ongebruikelijk was toen mijn echtgenote nog een meisje ge- noemd kon worden.

Zo neigt men er toe het verleden te verkiezen boven het heden. Dat is uiterst gevaarlijk, want voor je het weet ben je dan een mummelaar die met glazige ogen naar de goede oude tijd zit te staren. Een afschuwelijk vooruitzicht.

Ik moet het midden zien te houden tussen het mummelend staren en het werpen van rookbom- men, gekleed in witte broek.

Het juiste midden houden: ook zo'n typisch be- jaardentrekje.

Moeilijk, héél moeilijk.

H.H.

Zon en regen zijn beide voor ons leven noodza- kelijk. Zo ook voor- en tegenspoed.

Harm Nieuwhoff